

Становище

от доц. д-р Маргарет Димитрова

за конкурса за доцент в ПУ „Паисий Хилендарски”, филиал Кърджали

с единствен кандидат д-р Иван Георгиев Илиев

Д-р Иван Илиев кандидатства в конкурса за доцент с хабилитационен труд (монографично изследване) „Исторически развой на българските относителни местоимения” (531 стр.), книги по други езиковедски проблеми и статии, публикувани на български, руски и английски у нас и в чужбина.

В хабилитационния си труд, благодарение на отличната си подготовка по общо езикознание и владеенето на езици от различни семейства (български, руски, английски, турски, корейски и др.), Иван Илиев контрастно оценява спецификата на изразяване на релативност в историята на българския език, прилага нови подходи към познати явления, въвежда в науката и анализира неописвани езикови явления. Широката перспектива, широкият контекст и сравнения с различни езици му позволяват да постигне две цели в тази монографична разработка: да осветли по нов начин явления в историята на българския език, от една страна, а от друга, чрез подробно изследване на начини за изразяване на релация в историята на най-стария писмено засвидетелстван славянски език да допринесе за решаване на въпроси от общото езикознание, езиковата типология и езиковите универсалии. Използваните извори за историята на българския език също са от много широк диапазон: от най-ранните старобългарски паметници през среднобългарски извори, извори със силна народна струя (Чергедски молитви, новобългарски дамаскини) до малко изследвани, но архаични български диалекти като източнородопските, в пределите на България и извън нея. Събран и класифициран е огромен материал, анализиран е обстойно: както подборът на материала, така и количеството му осигурява валидност на изводите на изследователя. А изводите му с основание променят някои установени парадигми на мислене в историята на българския език, например че старобългарското относително местоимение **иже** се пази днес като рядък архаизъм, като изолирано явление. От анализирания примери от Иван Илиев личи, че то се е пазело до късно в югоизточните български говори, но не е влязло в съвременния книжовен език. Всъщност то се употребява в писмени паметници на българския език и през XVIII-XIX в.

За разлика от обичайните сравнения между езика на оригинала, гръцки, и езика на превода, старобългарски, Иван Илиев избира друг подход, който е успешен: той тръгва от етимологията на местоименията, прави сравнения с днешните славянски езици и стига до заключението, че съпоставките с днешните славянски езици и диалекти в много случаи дават повече информация за същността, значението и функцията на старобългарските местоимения, отколкото методически ограничената съпоставка само с гръцкия оригинал.

В заключение смятам, че „Исторически развой на българските относителни местоимения” е съществен принос към историята на българския език, а също така и към общата лингвистика. Убедено препоръчвам да се издаде като книга, която би представлявала интерес за различни специалисти. Книгата ще спечели, ако при издаването се огледа още веднъж компютърният набор на диакритичните знаци на гръцките примери и още в началото „увода” се уговори защо се използва „славянобългарски език, славянобългарски относителни местоимения” и под.

Резултат от интереса и познанията на Иван Илиев в полето на общата лингвистика е книгата му *Падеж и вокативност* (Пловдив, 2007). Тъй като тя засяга въпроси на категории като падеж, индоевропейска падежна система, ергативен строй, активен и номинативен тип езици, езикова типология, начини на свързване на думите, форми, употребявани при обръщение — все въпроси, от които биха се заинтересували лингвисти от различни страни, с основание авторът е изложил своите идеи и разбирания на български и английски. Тази книга е принос не само към общото езикознание, но и към историята на българския език и други славянски езици, защото редица особености на българските диалекти, народни песни, старобългарски паметници получават обяснение и тълкуване в диахронен план, далеч назад към времето на формиране на индоевропейските езици.

Прилагането на различни подходи и на комплексен метод е характерна черта за изследователския профил на Иван Илиев. Тази особеност на изследванията му го определят като зрял учен. Всъщност, още в ранните си публикации върху епитетите у книжовници от Търновската книжовна школа, той ги разглежда и от словообразователна, и от стилистична, и от етимологична, и от семантична гледна точка. Интересни са наблюденията му върху съчетаемостта на определение и определяемо и върху индивидуалните предпочитания на различните автори. Изводите му логично следват от приведените аргументи. Той прави заключения само на основата на широк, внимателно обследван материал, а начинът на излагане на аргументите и примерите дава възможност за верифициране на изводите му.

Като вещ проучвател характеризират д-р Илиев и етюдите му в книгата *Езиковедски опити* (Пловдив, 2006), в които отново последователно се прилага обективен подход към старателно и професионално събрания материал и към научната традиция, както и ясно се вижда нагласата на автора да осмисля данните в сравнителен план (с други езици, диалекти, писмени паметници). Отново д-р Илиев доказва, че има познания да анализира както исторически извори, така и съвременни диалекти. Тук проличава и още една отличителна черта на зрелия изследовател: той вижда бъдещите задачи, пътищата, по които трябва да продължат проучванията, подходящите методи и техните ограничения (срв. например заключителната трета част на студията „Постижения и задачи на източнородопската българска диалектология”, стр. 71-72).

Иван Илиев е не само вещ изследовател, но и преподавател, който има опит в преподаване не само на исторически дисциплини, но и на съвременен български език на чужденци. Доказателство за това е учебникът по български език за корейскоговорящи (в съавторство с У. Ким), който е демонстрация на педагогическите му умения и е принос към разпространението на българската култура в международен план.

Смятам, че за цялостната си научна и преподавателска дейност той заслужава **положителна оценка**. С убеденост препоръчвам на уважаемото жури и на почитаемия научен съвет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” да присъдят на д-р Иван Г. Илиев научното звание доцент и смятам, че неговата работа в клона в Кърджали несъмнено ще допринесе за подготовка на студентите, за качеството на научните дискусии и открития и като цяло за издигане на авторитета на университета.

1 юни 2011
гр. София

